

Foredrag i Oslo Militære Samfund mandag 10. desember 2007 Ved Brigader Barthold Hals

Foto: Forsvarsnett

Vektleggingen av Combined Arms i Hæren

Formann, mine damer og herrer!

La meg innlede med et eksempel som setter scenen for mitt foredrag.

Bataljonsjefen får foto-etterretning fra F16 jagerfly gjennom brigaden. Bildene indikerer uønsket fiendtlig aktivitet i en landsby på grensen av bataljonens ansvarsområde. Landsbyen ligger langs en veiakse som er viktig å kontrollere. Bataljonsjefen bestemmer seg for å sende ut et ubemannet overvåkingsfly (taktisk UAV), for å få bedre oversikt over situasjonen. UAV'en overvåker området i flere timer, og overfører levende bilder til bataljonens kommandoplass. Etter å ha analysert bildene tar bataljonsjefen en avgjørelse om å sende et Combined Arms Team til området.

Den 120 personer store styrken, som er en kompanistridsgruppe komponert og sammensatt for dette spesifikke oppdraget rykker neste dag fram mot landsbyen. Når styrken kommer fram til et defilé som kan være utsatt for bakholdsangrep, sender kompanisjefen ut en oppklaringsenhet som inkluderer bl a ingeniører og sanitetspersonell. Området blir klarert og hovedstyrken kan fortsette. Det ble ikke funnet veibomber eller fiendtlige dekningsstyrker.

Kolonnen med alle sine ulike kjøretøy fortsetter i retning av en utgangsstilling i utkanten av landsbyen. Parallelt med kolonnen kjører en oppklaringsenhet til et høydedrag for å sjekke en observasjonsstilling på en ås ved siden av landsbyen. Kompanisjefen hører fra en underlagt elektronisk krigføringsenhet at de har indikasjoner på at styrken er under observasjon av en gruppe Talibansoldater. Kompanisjefen undersøker om han fortsatt har ildstøtte fra F-16, men det viser seg at jagerflyene har fått et nytt oppdrag om å støtte et britisk avdeling i en annen sektor. Ildstøtte må nå planlegges med brigadens artilleriskyts fra en artilleristilling 25 kilometer unna.

Umiddelbart etter at oppklaringsenheten har etablert seg i observasjonsstillingen sender kompanisjefen ut en "mini-UAV" for å skaffe seg et oppdatert bilde. Han rådfører seg med sin ildstøtteoffiser og kommanderer sine 81 mm bombekastere i stilling. Han sender også ut sin ildleder, to skarpskytterlag og panserbekjempelsesvåpen til et høydedrag i nærheten. Med deres observasjonsutrustning har de utmerket sikt til landsbyen og det omkringliggende området både i lyse og mørke. Pansrede stridskjøretøyer med avanserte sensorer gjør det samme fra sine observasjonsstillinger lavere i terrenget og fra en annen vinkel.

Kompanisjefen sender ut en patrulje med to infanterigrupper, hvorav en med 60 mm bombekaster, en gruppe fra Afghan National Army med 2 mentorer fra OMLT (operational mentoring liaison team), en sanitetsenhet med spesialsykepleier og to offiserer fra PRT (Provincial Reconstruction Team). Rekognoseringen med mini-UAV har vist at det er rolig i landsbyen. Gjennom en akseoppklaring over tre akser bestemmer kompanisjefen seg for å rykke fram til landsbyen, mens nestkommanderende i styrken organiserer dekningsstyrken i flere ildstillinger.

Under forflytningen informerer skarpskytterne, panserverngruppene, infanteriavdelingene, besetningene på de pansrede stridskjøretøyene og ildstøtteoffiseren kompanisjefen om alt de observerer, slik at han har god situasjonsbevissthet. Midt i landsbyen sikrer de et område hvor kompanisjefen og CIMIC offiserene i avdelingen har en samtale via militær tolk med de lokale myndigheter. Etter at samtalene er gjennomført, og situasjonen i landsbyen er konstatert rolig, beslutter kompanisjefen at styrken skal forlate landsbyen.

Før styrken trekker tilbake undersøker han at styrken har tilgjengelig støtte fra Apachehelikopter, siden den nye ruten tilbake til baseområdet ikke er 100 % dekket av artilleriet. Det viser å være en god beslutning, for da fremste pansrede oppklaringskjøretøy blir truffet av en veibombe (IED), og blir tatt under fiendtlig ild, er Forward Air Controlleren raskt i stand til å returnere ild ved å dirigere Apache helikoptrene til stillingen ilden kom fra. Helikoptrene slår ut Taliban-gruppen før denne er i stand til å komme på offensiven. Vognføreren på det pansrede oppklaringskjøretøyet er kun lettere såret, men kompanisjefen bestemmer seg likevel for å bruke et støttende sanitetshelikopter for å få evakuert den sårede til sykehus raskest mulig. Reparasjonslaget fra logistikkenheten foretar en nødreparasjon av det skadede kjøretøyet slik at bergningsvognen kan evakuere det tilbake.

Dagen etter er Combined Arms Teamet tilbake i sin base. Kompanisjefen melder inn en status som tilsier at styrken hans har en operativitet på 70 % pga slitasje og tap av materiell under operasjonen. Styrken gjennomgår en rekondisjonering som medfører, puss og vedlikehold, etterforsyning og oppreparering og hvile og pleie av personellet. Etter tre dagers intensivt arbeid fra logistikelementet er styrken igjen operativ, og klar til å løse nye oppdrag.

Denne beskrivelsen er et eksempel på hvordan en nederlandsk bataljon med støtte fra brigaden løser en oppdukkende situasjon ved hjelp av et sammensatt Combined Arms Team i Sør-Afghanistan høsten 2007. Eksempelet er hentet fra en nær alliert nasjon, men har en slående likhet med hvordan den norske utrykningsstyrken i Afghanistan organiserer seg og opererer.

Historikk

Combined Arms er et begrep som har sitt utspring i en tankegang om at svakhetene ved ett våpensystem kan kompenseres med styrkene fra et annet våpensystem. Evnen til å kombinere ulike våpeninnsatser gir et større handlingsrom for en selv, mens motstanderen står overfor et mer komplisert trusselbilde. Dersom man har minst to måter å bekjempe en motstander på kan motstanderen derfor aldri være helt sikker på hvordan han vil bli angrepet.

Denne tankegangen er langt fra ny, og bruken av kombinerte innsatser er et kjent fenomen i militærhistorien. Et tidlig utslag av denne tenkningen var Gustav II Adolfs og Napoleon Bonapartes organisering av sine armeer. De begynte allerede på 16- og 1700 tallet å slå sammen infanteri, kavaleri og artilleri på en helt ny måte som økte armeenes totale slagkraft. Under annen verdenskrig ble det gjennomført omfattende operasjoner hvor både panseravdelinger og luftstridskrefter ble integrert i operasjonene. I nyere tid er den amerikanske Air Land Battle-doktrinen fra 1982 et resultat av økt vektlegging på å kombinere ulike våpensystemer. Etter den kalde krigen har det foregått en dypere integrering av våpensystemer på alle nivåer i de fleste nasjoners militære styrker.

Combined Arms beskrives i dag i de fleste lands doktriner, og ses på som en grunnleggende og helt sentral måte å organisere militære avdelinger på. NATO definerer Combined Arms i Allied Joint Doctrine for Land Operations (AJP-3.2) som den synkroniserte eller samtidige anvendelse av flere våpen, slik som infanteri, stridsvogner, artilleri og fly for å oppnå en effekt på motstanderen som er større enn om hvert enkelt våpen ble brukt mot motstanderen hver for seg eller i rekkefølge.

Operasjoners kompleksitet

Combined Arms begrepet har tradisjonelt blitt brukt i forbindelse med høyintensive operasjoner mellom konvensjonelle landmilitære styrker. I dagens operasjonsmiljø bidrar Hæren med enheter i alle typer operasjoner – i et konfliktspekter som spenner fra fred via krise til væpnet konflikt. Sistnevnte kategori inkluderer det som tradisjonelt er benevnt "krig". Det er en glidende skala mellom ytterpunktene, og spekteret kan brukes for å beskrive konflikter som pendler frem og tilbake. Manglende eller feilaktig konflikthåndtering kan bidra til at en konflikt bringes opp på et høyere nivå. Tilsvarende kan riktig håndtering dempe og bidra til å løse en konflikt. En part som oppfatter den andre parten som svak eller sårbar, vil kunne se seg tjent med å trappe opp en konflikt til et høyere nivå for å nå sine mål. En robust, tydelig og forutsigbar konflikthåndteringsevne vil således kunne ha en forebyggende effekt. Dette forholdet påvirker hvordan norske styrker skal operere nasjonalt og i operasjoner utenfor Norge.

Fram til begynnelsen av 1990-tallet deltok norske landstyrker primært i FN-ledede operasjoner i en fredsbevarende rolle med begrenset mandat ift maktanvendelse. Hovedsakelig basert på mandater hvor partene i konfliktene godkjente FN-styrkens nærvær. De seneste utenlandsoperasjonene norske landstyrker har deltatt i, bl a Somalia,

Bosnia, Kosovo, Afghanistan og til en viss grad Irak, har alle hatt mer robuste mandater og hovedsakelig har operasjonene vært ledet av USA eller NATO forankret i et FN-mandat. I operasjonene i Somalia og Afghanistan har norske styrker vært involvert i kamphandlinger hvor også trusselen fra opprørere og irregulære styrker har vært økende. Operasjonene har innehatt elementer av assistanse til sivilbefolkning og sivile myndigheter, støtte til sivile organisasjoner og gjennomføring av ulike stabiliseringstiltak.

På slutten av 1990-tallet lagde den tidligere USMC generalen Charles Krulak en modell han kalte Three-Block-War (3BW). Gjennom denne modellen beskrev han kompleksiteten i pågående og fremtidens operasjoner. Modellen bygger på den menneskelige dimensjonen, ved at den type væpnede konflikter som militære styrker i fremtiden vil møte ikke kan vinnes ved å fokusere på teknologi alene, men vil vinnes ved å forberede soldatene på de oppgaver og utfordringer som ligger i fremtidens stridsmiljø. Kort oppsummert forklarer 3BW integrering og synkronisering av ulike operasjonstyper i et avgrenset område, illustrert gjennom by-kvartaler, US: blocks, ved at en gjennomfører kampoperasjoner i et kvartal, en utfører humanitære tiltak i neste kvartal ved f eks å dele ut mat, og i det tredje kvartalet søker å holde de stridene partene fra hverandre. 3BW begrepet har på en meget god måte beskrevet de utfordringer som militære styrker står overfor i fredsstøttende operasjoner.

Imidlertid har kampen om informasjonsdomenet og det å vinne forståelse i sivilbefolkningen avdekket et behov for å utvide aspektet ved 3BW. De aktører og motstandere som norske landstyrker møter i et konfliktområde vil søke å utnytte nisjekapasiteter eller ulike kombinasjoner av teknologi og taktikk for å oppnå en fordel ift oss. Det blir derfor nødvendig å posisjonere landstyrkene slik at de kan imøtekomme disse utfordringene og truslene, og samtidig gjøre de i stand til å utnytte mottiltakene til egen fordel.

Historisk sett har den teknologisk underlegne part i en konflikt nesten alltid greid å finne mottrekk til den overlegnes teknologi gjennom menneskelig tilpasningsevne og nytenkning. Den teknologisk underlegne motstander har ofte en raskere omsetning av informasjon, og kan f eks vha internett formidle sitt syn eller resultatet fra kamphandlinger i få minutter. De har heller ikke den samme bindingen til sikkerhet i moderne kommando-, kontroll- og informasjonssystemer, og nytter ofte åpne kilder. Dette forhold sett sammen fiendtlige aktørers langt mindre vektlegging av egne styrkers sikkerhet, er samtidig med på å redusere betydningen av moderne teknologi. Karakteristisk for en motstander som utnytter slike taktikker er at han velger tid og sted selv, og gjennomfører en serie med mindre taktiske aktiviteter som akkumulert kan gi stor gevinst og i ytterste forstand påvirke utfallet av konflikten. Dette søker han utnyttet gjennom media og informasjonsoperasjoner for å styrke egen posisjon samtidig som han søker å svekke vår posisjon.

Den fjerde dimensjonen – informasjonsoperasjoner – har til hensikt å dekke dette gapet og bringe våre landstyrker i posisjon hvor en kan kontrollere og dominere en motstander, og være i stand til å respondere mot uønsket påvirkning. Four Block War (4BW) er en syntese av de karaktertrekk som preger en moderne operasjon, gjennom å legge til rette for samtidig bruk av tradisjonelle/ utradisjonelle virkemidler, i konvensjonelle/ ukonvensjonelle operasjoner, mot militære/ paramilitære styrker. Dagens konflikter karakteriseres ofte som en kamp om å vinne ledere og befolkningens støtte i de land og områder militære styrker settes inn som en del av en helhetlig tilnærming for å løse en konflikt. Aktivitetene vi gjennomfører i de tre andre "blokkene" er viktige for å bygge troverdighet og etablere relasjoner til befolkningen og deres lederskap. Men, det er de tiltakene vi gjennomfører under informasjonsoperasjonene som bygger broen mellom disse og utvider vårt

virkningsområde til også å inkludere vår innflytelse og rekkevidde til områder vi ikke er fysisk tilstede, men hvor vi kommuniserer våre meldinger og tilstedeværelse. I sum, utgjør dette hvordan vi kan påvirke befolkningen for å vinne deres forståelse for våre operasjoner.

Et utviklingstrekk i dag er at FN ser på en mer helhetlig tilnærming til konfliktløsning. Forutsetningen for en varig fred er at de bakenforliggende årsakene til en konflikt blir håndtert. Operasjoner vil i dag ofte handle om innledningsvis å stoppe volden. Deretter vil det være viktig å avvæpne stridende grupper og legge forholdene til rette for en fredelig samfunnsutvikling. Militære virkemidler har ofte en begrenset rolle, men skal skape sikkerhet og dermed legge forholdene til rette for å sette inn andre virkemidler. Ambisjonen internasjonalt er i dag å knytte militære og sivile virkemidler tettere sammen. Innenfor FN-systemet og i EU-sammenheng brukes ofte begrepet *integreerte operasjoner* og i NATO brukes begrepet *Effects Based Approach to Operations*. Selv om innholdet i disse begrepene varierer noe, er de alle basert på en erkjennelse av at håndtering av komplekse konflikter krever samordning av diplomatiske, økonomiske, humanitære og militære virkemidler. Det er også helt nødvendig med koordinering mellom ulike stater, organisasjoner og andre aktører. Med militære øyne kan dette sies å være politikken "Combined Arms".

Hærens tolkning og utvikling av Combined Arms

Sammensettingen av styrker for å oppfylle intensjonen om Combined Arms skjer med basis i formålet for en taktisk operasjon som en integrert del av en operasjon på operasjonelt nivå. Ut fra dette utledes at sammensettingen av styrken er oppgavestyrte. Sammensettingen vil variere ut fra hvilken type operasjon som velges, eksempelvis fredsopprettende- eller fredsbevarende operasjoner. En effektiv utnyttelse av Combined Arms i kampoperasjoner vil være å koordinere ilden fra både direkteskytende og indirekte leveringsmidler med bevegelsen fra manøver, slik at maksimal kampkraft er konsentrert og rettet mot det avgjørende punktet for denne aktiviteten. Dette er den tradisjonelle forankringen av begrepet. I stabiliseringsoperasjoner vil en imidlertid berøre grenselandet mellom tradisjonell applisering og en noe mer "moderne" bruk av begrepet, hvor bl a ikke-kinetiske virkninger og aktiviteter inngår som en del av virkemidlene.

Combined Arms har gjennom historien fått utvidet sitt virkeområde etter hvert som teknologi og utviklingen har muliggjort det. Begrepet står nå igjen overfor behovet for justering, ved at såkalte enabling effects, tilretteleggende effekter, eksempelvis informasjonsoperasjoner og CIMIC, er en integrert del av en landstyrkes påvirkningsmuligheter, og følgelig ikke kan sees uavhengig fra tradisjonell tolkning av Combined Arms. Det ligger derfor i sakens natur at planleggingen av en taktisk operasjon ikke bare vil ta høyde for bruk av våpensystemene og manøverelementene, men også de ikke-kinetiske kapabiliteter og kapasiteter som kan påvirke motstanderen og operasjonsområdet, herunder underbygge operasjonen under gjennomføringsfasen, forsterke effekten etter operasjonen og som tilrettelegger for en effektiv påfølgning. Krav til kunnskap om våpensystemenes, enhetenes og kapabilitetenes styrker, svakheter og virkeområder er derfor en forutsetning for en Combined Arms tilnærming. Det er således både praktisk og nødvendig å assosiere begrepet effekt med Combined Arms. Dette gir også forankring mot overordnede konsepter som nettverksbasert- og effektbasert tenkning, sammen med Hærens tradisjonelle manøverorienterte tenkning.

Et viktig dilemma rundt begrepet er forholdet mellom sentralisering og desentralisering. I sin kjerne har Combined Arms oppdragbasert ledelse. Oppdragbasert ledelse baserer seg på sentralisert planlegging og desentralisert utførelse, hvor organiseringen av kapabiliteter

og enheter gjøres med basis i målsetting for oppdraget. I kjernen ligger en oppgavebasert organisering. Av gyldige konsepter i dag, kommer USMC's konsept om *distribuerte operasjoner* nærmest dette. Det som er viktig i denne vurderingen er at styrken settes sammen med elementer fra flere forskjellige nivåer. Eksempelvis kan et mekanisert kompani operere sammen med et ildstøttesystem fra divisjonsnivå. Dette krever at man har kompetanse og erfaring til å synkronisere alle virkemidlene mot et felles mål.

I norsk sammenheng er det viktig å merke seg at hvis strukturen blir for liten, dvs den kvantitative dimensjonen blir så redusert at den ikke greier å produsere kvalitet, blir sentralisering uunngåelig fordi den desentraliserte delen av strukturen ikke vil ha kapasitet til å håndtere en kvalitativ integrasjon av de ulike enheter, systemer og kapabiliteter. Dette innebærer følgelig at det er en nær sammenheng mellom kvalitet og kvantitet i organisasjonen, og dermed evnen til å utnytte Combined Arms. Målsettingen med Combined Arms som bærende prinsipp i en moderne hær har således en sterk innvirkning på Hærens størrelse. Bl a vil valg av en minimumshær sannsynligvis måtte fravike målsettingen om Combined Arms.

Et annet dilemma er forholdet mellom Combined Arms som en grenvis generering av kampkraft og den felles styrkegenereringen gjennom fellesoperasjoner. En *fellesoperasjon* er som kjent en operasjon der innsatser fra flere forsvarsgrener integreres og samordnes for å oppnå synergier på militærstrategisk, operasjonelt og/eller taktisk nivå, ofte i en multinasjonal ramme, og ofte i nært samarbeid med sivile virkemidler og aktører. Selv om vi i Norge har store ambisjoner om å bli bedre innenfor fellesoperasjoner og utnytte forsvarsgrenenes kampkraft og ressurser bedre i en enhetlig og felles ramme, tilsier erfaringer og trender internasjonalt det motsatte – en forsterkning av komponent funksjonen som basis for bidrag til fellesoperasjoner. Hærens bidrag til fellesoperasjoner som komponent er normalt organisert og ledet av en egen komponentsjef. Combined Arms danner på mange måter et nødvendig konseptuelt grunnlag og utgangspunkt for å forenkle overgangen til fellesoperasjoner. En forutsetning for å få effekt av fellesoperasjoner er at landkomponenten har tilstrekkelig volum og kompetanse til å organisere seg og operere på dette nivået. Det er derfor et paradoks assosiert med dette. På den ene siden vil en mindre forsvarsstruktur kreve større behov for samvirke og samarbeide på tvers av forsvarsgrenene og bedre utnyttelse av fellesressursene. På den annen side vil en liten hær ha tilsvarende redusert evne til å ivareta ambisjonen og behovet for fellesoperasjoner fordi ressursene i større og større grad vil innrettes og fokuseres mot egne behov og krav.

Hærens egenart, og grunnlaget for utøvelsen av Combined Arms

St.prp.nr.42, den videre modernisering av Forsvaret i 2005 – 2008, slår fast at framtidige sikkerhetsutfordringer vil måtte løses blant annet gjennom tilstedeværelse og innsats av styrker på bakken. Landterritorium er det primære utgangspunkt for bosetning og verdiskapning, både nasjonalt og globalt. Landstyrkene bidrar i alle typer konflikter: Fra høyintenskonflikter med spesialstyrker og avdelinger med høy mobilitet og beskyttelse, til lavintensitetskonflikter med avdelinger for overvåkning, sikring og kontroll – til støtteoperasjoner for det sivile samfunn. Avdelingene opererer aldri i et vakuum, og opptrer i en fellesoperativ ramme der andre nasjonale og internasjonale militære aktører inngår. Landstyrkene skaper forutsetninger for en fellesoperativ innsats ved å sikre egne styrker, baser for sjø- og luftstridskreftene, infrastruktur og forsyningslinjer på land. Et relativt stort volum av landstyrker er derfor alltid etterspurt i hele spekteret av fredsstøttende operasjoner.

Konflikter er komplekse, og det er avgjørende at Norge som internasjonal aktør og NATO-medlem fremstår med relevante og troverdige kapasiteter for et bidrag til konfliktløsning. Det er ingen grunn til å anta at fremtidens konflikter vil bli mer forutsigbare og mindre komplekse. Hæren må derfor bevare sin relevans ved å fortsatt utvikle styrker og kapabiliteter med stor grad av fleksibilitet og mobilitet med evne til hurtig innsats og utholdenhet. Erfaring fra utenlandsoperasjoner tilsier at når deployering er et faktum, vil man måtte påregne å stå over lengre tid i innsatsområdet. Der det tidligere het "Raskt ut og raskt hjem", viser erfaringer at "Raskt ut og stå lenge!" er det som blir realiteten.

For at hæren skal oppfattes som relevant, må den operative innretningen fokuseres mot Combined Arms tilnærmingen. Med dette menes evnen til å planlegge, lede og gjennomføre en koordinert og målrettet innsats fra Hærens troppearter og tildelte ressurser fra andre forsvarsgrener, andre koalisjonspartnere og eventuelle ikke-militære virkemidler. Kompleksiteten og kontrollspennet i slike operasjoner er imidlertid stort, noe som stiller meget strenge krav til kompetanse og erfaring. Forankringen på brigadenivået er derfor helt avgjørende for at Hæren fortsatt skal kunne snakke om en reell evne til Combined Arms operasjoner. Hvis Hæren mister kompetanse og evne til å operere på brigadenivå, vil man trolig ikke kunne utnytte Combined Arms effekten på lavere nivå i organisasjonen.

Årsaken er dels fordi omfanget og størrelsen på de ulike virkemidlene som settes inn ikke lar seg koordinere på bataljonsnivå uten omfattende kompetanse og erfaring i å operere i en brigaderamme. I tillegg er det mer kosteffektivt å sentralisere virkemidlene på brigadenivå. Dette danner også grunnlag og forutsetning for å sette sammen og trene fleksible oppdragstilpassede bataljons- og kompanistridsgrupper med relevant kompetanse og påvirkningsevne i hele konfliktspenet. Dette gjelder særlig i forhold til den nasjonale landmilitære forsvarsevnen, der Hæravdelinger tildeles oppdrag som er større og mer komplekse enn hva det territorielle Heimevernet kan løse. Med forankring på brigadenivå knyttes dermed den landmilitære forsvarsevnen tettere opp til det fellesoperative nivået. Dette styrker den nasjonale forsvarsevnen fordi forsvarsgrenene gis mulighet til å understøtte hverandres operasjoner.

Brigadenivået og kompetanse og evne til å operere på dette nivået knytter også egen forsvarsevne tettere opp til NATOs styrkeplanleggings- og strykegenereringsprosess og de norske forpliktelsene som ligger i det transatlantiske forsvarssamarbeidet. Samvirkekompetanse på brigadenivå er derfor vesentlig for å understøtte det allierte samholdet som eget forsvarskonsept hviler på – og som norske myndigheter gjøres mer avhengig av. Brigadekompetanse er også et viktig utgangspunkt for Norges evne til å stille med kompetente og troverdige hæroffiserer til allierte staber. Dyktige stabsoffiserer med denne bakgrunnen er ofte avgjørende for at små land skal bli hørt og tatt hensyn til i viktige beslutningsprosesser på taktisk nivå. Det er også avgjørende for å få tidlig innsyn i militære beslutningsprosesser. På den måten gis det mulighet for å øve politisk innflytelse høyere opp i NATOs strategiske beslutningsprosesser.

Ressurstilgangen til Hæren i inneværende langtidsperiode og de vurderinger som er gjort i FS-07 tilsier at brigadenivået blir Hærens høyeste taktiske nivå. Men brigadenivået utgjør også det laveste nivå Hæren må kunne operere på. Brigadenivået utgjør den grunnleggende kompetansemessige forutsetningen for operative leveranser på bataljonsnivå. Det er bataljonene og bataljonssystemet som, sammen med nødvendig taktiske støtte og logistikk, utgjør de naturlige byggesteiner for brigaden. Brigaden må bestå av minimum to manøverbataljoner med et tilpasset taktisk støtte- og logistikksystem.

Samvirkesystemet må kontinuerlig være tilgjengelige for trening og kompetansebygging i brigadeforband for at den operative evnen ikke skal forvitre. I tillegg kommer bataljoner som deltar i pågående operasjoner utenlands, samt bataljoner som er under rekondisjonering etter endt oppdrag. På den måten kan brigade kompetanse og operativ evne på brigadenivå opprettholdes, samtidig som det genereres bataljonsstridsgrupper på kontinuerlig basis til nasjonal innsats og operasjoner utenlands. Bataljonsnivå bør normalt utgjøre det laveste nivået i operasjoner utenlands da dette er det laveste organisasjonsnivået hvor man har en egen stab med kapasitet og utholdenhet til planlegging og ledelse av komplekse operasjoner. Sikkerhet for egne styrker og ivaretagelse av norske interesser er et vesentlig aspekt i denne sammenheng.

Utfordringer

Fagkompetanse er et bærende element for å kunne utøve enhver profesjon. I et Combined Arms miljø er høy fagkompetanse hos Hærens personell på alle nivåer en forutsetning for høy operativitet og for å minimere sikkerhetsrisikoen både under trening, øvelser og operasjoner. Dette gjelder også i høyeste grad personell med utdannings- og treningsansvar i skole- og fagmiljøer. Bredden i samvirkesystemets basis- og kompetansestruktur tilsier at personell med rett kompetanse blir disponert på en planmessig og profesjonell måte.

Combined Arms setter fagkompetansen sammen i ett eller flere større samvirkesystemer. Som tidligere beskrevet ivaretas denne kompetansen først og fremst av brigadenivået. Brigaden skal ivareta den samlede kompetanse, kunnskap, ferdigheter, evner og holdninger som gjør det mulig å operere selvstendig og effektivt med forskjellige avdelinger, våpensystemer og kapabiliteter som en egen enhet. Brigaden består av en rekke systemer og kan beskrives som et system av systemer. For at systemkompetansen i brigaden ikke skal forvitre, må derfor den operative strukturen og kompetansemiljøene inneha spesialister innen samvirkesystemets ulike fagfelt.

Mer eller mindre kontinuerlig deltagelse i operasjoner i utlandet krever et tydelig rotasjonsmønster på lik linje med hva som er erfart og praktiseres hos våre allierte – et minimum 1:5 forhold. For Hæren innebærer dette i grovt en inndeling der avdelingene er hjemme i to år og i operasjoner utenlands i et halvt år. Rotasjonsmønsteret kan deles inn i grunnleggende utdanning og avdelingsutdanning, oppdrags spesifikk trening, deployering til skarpe operasjoner og rekondisjonering. Nasjonal beredskap kan kontinuerlig ivaretas fordi de ulike avdelinger er på ulike rotasjonssykluser, og hvor avdelingene er disponible for nasjonale operasjoner i alle faser unntatt under rekondisjonering og grunnleggende utdanning. Denne inndelingen bidrar således til en nødvendig balanse mellom operasjoner, kompetanseheving og hvile. Rotasjonsordningen er en forutsetning for å unngå for stor belastning på Hærens ansatte og for å sikre kvalitative landmilitære leveranser over tid. Ansatte i Hæren vil dermed få økt forutsigbarhet og en bedret balanse i sin tjeneste.

Før jeg avslutter mitt foredrag, vil jeg vise dere et intervju fra i går kveld hvor oberstløytnant Rune Solberg, sjefen for den norske utrykningsstyrken i Nord-Afghanistan, gir sitt ferske inntrykk av hvordan han har operert med sin avdeling i snart seks måneder og Combined Armes tilnærmingen sett fra hans ståsted.

Film blir spilt av og Rune Solberg snakker til kamera:

Mine damer og herrer mitt navn er Rune Solberg og jeg er til daglig sjef for de norske utrykningsstyrkene i Mazar E Sharif i Afghanistan. Har vært det siden 22. juli i år og siden den tid har den norske utrykningsstyrken deltatt i både større og mindre operasjoner i nord-Afghanistan.

Min utrykningsstyrke er organisert rundt tre oppdragsbaserte enheter eller "task units" som vi kaller det. I hver "task unit" inngår det ca. 75 mann og kjernen i en "task unit" er én geværtropp. I tillegg har vi enheter fra et støttekompani i task uniten organisert i en støttetropp. Der finner vi enheter som bombekastere, stormingeniører, flykontrollørlag, hundelag, skarpskyttere og vi har også Latviere som kan ødelegge eksplosive og vi har selvfølgelig også et sanitetselement. I tillegg har vi også ledelse. Dette er altså verktøykassen min.

RC-Nord og vest gikk altså sammen med 207. og 209. afghanske korps. De gikk sammen for å planlegge og gjennomføre en større operasjon for å bekjempe opprørerne i denne delen av Afghanistan. Vi ble da involvert i denne operasjonen både i planlegging, koordineringsfasen og i gjennomføringsfasen. Jeg skal ikke gå i detalj når det gjelder selve operasjonen da det blir for langdrykt, men under en av kampdagene så ble de norske styrkene deriblant QRF'en tatt under ild av Afghanske opprørs enheter. Deriblant talibansoldater.

Det at du drar så mange verktøy i en operasjon gjør det hele veldig komplekst. Du skal også som troppfører så skal du altså vite hvordan du skal lede disse avdelingene, du skal vite hvordan du skal effektivt bruke dem og du skal kunne vite sikkerhetsavstandene når du f.eks bruker bombekastere og jagefly. Det krever altså kunnskap om de enkelte enhetene i verktøykassen din. Den eneste grunnen jeg tror vi har vært i stand til å håndtere "combined arms" er at nøkkelpersonell i utrykningsstyrken har vært en del av samvirkersystemet til brigade nord gjennom mange år og derfor har fått en god og solid utdanning på å bruke en slik verktøykasse.

For den norske utrykningsstyrken i Afghanistan så er jeg klar over at en oppdragsorganisering har vært en suksess. Det er noe jeg tror vi skal videreføre i organisering av norske kampenheter, men vi må også vurdere på hvilket nivå en slik oppdragsorganisering skal gjennomføres. På kompaninivå er det vel komplekst. Det er mere naturlig å gjøre det på bataljonsnivå og høyere etter min mening.

Så får jeg ønske dere lykke til videre med debatten i Oslo militære samfunn, combined arms og hvordan vi skal organisere hærens kampenheter i fremtiden er viktig og må debateres. Lykke til og takk skal dere ha.

Avslutning

Jeg har i dette foredraget forsøkt å tydeliggjøre hva som ligger i begrepet Combined Arms eller kombinert innsats, og den pågående utvikling og tilpassing av Combined Arms tilnærmingen. Kombinerte innsatser representerer i sin natur og med dagens og fremtidens utfordringer stor kompleksitet. En moderne hær kjennetegnes ved evnen til å planlegge og lede operasjoner etter en Combined Arms tilnærming. Kunnskap og kompetanse er helt avgjørende for å opprettholde og utvikle dette videre. Brigadenivået representerer i så hensende det laveste taktiske nivå som på en helhetlig måte ivaretar en slik kompleksitet. Brigadenivået danner forutsetningen for å kunne sette sammen og operere fleksible oppdragstilpassede bataljons- og kompanistridsgrupper med relevant påvirkningsevne i hele konfliktspekteret. Det er bataljonssystemet med tilpasset taktiske støtte og logistikk som utgjør den mest fleksible og naturlige byggestein for brigaden og bør dermed også utgjøre forsvarets naturlige hovedinnsatsenhet når Norge bidrar med landstyrker utenlands.

De operative kapasiteter Hæren skal styrkeprodusere krever dyktige og motiverte mannskaper og befal. Det forutsetter at Hæren må innrettes mot en modell som på forsvarlig vis ivaretar balansen mellom: Operasjoner, utdanning og kompetanseheving og personellet behov for hvile og restitusjon.

Takk for oppmerksomheten!